מסורת הש"ס

כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין הא נמי ביחיד; וגזר דין דיחיד תנאי היא דתניא היה רבי מאיר אומר שנים שעלו למטה וחוליין שוה וכן שנים שעלו לגרדום לידון ודינן שוה זה ירד וזה לא ירד, זה ניצל וזה לא ניצל, מפני מה זה ירד וזה לא ירד זה ניצל וזה לא ניצל? זה התפלל ונענה וזה התפלל ולא נענה, מפני מה זה נענה וזה לא נענה? זה התפלל תפלה שלימה נענה וזה לא התפלל תפלה שלימה לא נענה ר' אלעזר אמר כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין רבי יצחק אמר *יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין וגזר דין בצבור מי מיקרע והא כתוב אחד אומר °כבסי מרעה לבך" וכתיב °כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני" מאי לאו כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין? לא אידי ואידי לאחר גזר דין ולא קשיא כאן בגזר דין שיש עמו שבועה כאן בגזר דין שאין עמו שבועה-כדרב שמואל בר אמי דאמר רב שמואל בר אמי ואמרי לה אמר רב שמואל בר נחמני אמר רב יונתן *מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרע שנאמר °[ו]לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה" אמר *רבא בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה אביי אמר בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים *רבה ואביי מדבית עלי קאתו רבה דעסק בתורה *חיה ארבעין שנין אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין תנו רבנן משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתיה מתין בני י"ח שנה באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה °וכל מרבית ביתך ימותו אנשים" לכו ועסקו בתורה וחיו הלכו ועסקו בתורה וחיו והיו קורין אותה משפחת *רבן יוחנן על שמו אמר רב שמואל בר איניא משמיה דרב מניין לגזר דין של צבור *שאינו נחתם, אינו נחתם והכתיב °נכתם עונך לפני" אלא אע"ג שנחתם נקרע שנאמר °כה' אלהינו בכל קראנו אליו" והכתיב °דרשו ה' בהמצאו" *התם ביחיד הכא בצבור *) ביחיד אימת? אמר רבה בר אבוה *אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ, °ויהי כעשרת הימים ויגף ה' את נבל" [י' ימים] מאי עבידתייהו? אמר רב יהודה אמר רב כנגד עשר לגימות שנתן נבל לעבדי דוד, (*אמר) רב נחמן אמר רבה בר אבוה אלו י' ימים שבין ר"ה ליוה"כ: בר"ה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון: מאי "כבני מרון"? הכא תרגימו כבני אמרנא ריש לקיש אמר כמעלות בית *מרון (*אמר) רב יהודה אמר שמואל כחיילות של בית דוד, אמר רבב"ח א"ר יוחנן וכולן נסקרין בסקירה אחת אמר ר"נ בר יצחק אף אנן נמי תנינא °היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם" מאי קאמר אילימא ה"ק דברנהו לכולי עלמא ומייחד לבייהו כהדדי והא קא חזינן דלאו הכי הוא אלא לאו הכי קאמר היוצר רואה יחד לבם ומבין אל כל מעשיהם:

מתני' *על ששה חדשים השלוחין יוצאין: על ניסן מפני הפסח, על אב מפני התענית, על אלול מפני ר"ה, על תשרי מפני תקנת המועדות, על כסליו מפני חנוכה, ועל אדר מפני הפורים וכשהיה בהמ"ק קיים יוצאין אף על אייר מפני פסח קטן: **גמ'** וליפקו נמי אתמוז וטבת דאמר

ירמיה ד
שם ב
ש"א ג
שם ב
ירמיה ב
דברים ד
ישעיה נה
ש"א כה
תהלים לג

גרדום · בית וועד שדנים בו נפשות להריגה: **ודינם שוה** · שניהם נתפשו על דבר אחד: **זה ירד** · מן המטה: **זה ניצול** · מן הוועד: **תפלה שלימה** · נתכוון: **אביי ורבא מדבית עלי אתו** · כך שמעתי ובשחיטת חולין פרק הזרוע (דף קלג.) אשכחן דרבא לאו כהן הוא ושמא אמו מבית עלי היתה ויש גורסין רבה ואביי ומפרשי לה ברבה בר נחמני: **ויחיד אימת** · מצוי לו דכתיב בהמצאו: **כנגד עשרה לגימות** · עשרה עבדים שלח לו דוד כדמפרש בקרא (ש"א כה) ונתן להם סעודה אחת לפיכך נתנו לו עשרה ימים: **רב נחמן אמר אלו עשרה ימים כו'** · שהמתין לו הקב"ה שישוב ולא שב: **בר"ה כל באי עולם כו' כבני אמרנא** · ככבשים שמונין אותן לעשרן ויוצאין זה אחר זה בפתח קטן שאין יכולין לצאת כאחד: **כמעלות בית מרון** · הדרך קצר ואין שנים יכולין לילך זה בצד זה שהעמק עמוק משני צידי הדרך: ה"ג ורב יהודה אמר שמואל כחיילות של בית דוד והדר גרסינן אמר רבה בר בר חנה כו': **כחיילות של בית דוד** · וכבני מרון=כבני חיילות של מלך 'מרון'=לשון מרות ואדנות וכך היו מונין אותם יוצאים זה אחר זה בצאתם למלחמה: **וכולן נסקרין וכו'** · ואע"פ שעוברין זה אחר זה: **אף אנן נמי תנינא**-דכולן נסקרים בסקירה אחת מדנסיב תנא דידן תלמודא למלתיה מהאי קרא "היוצר יחד לבם": **ולבייהו מייחד כי הדדי** · כלבו של זה כך לבו של זה: **הכי קאמר היוצר רואה יחד לבם.** ואקרא דלעיל מיניה קא מהדר השגיח אל כל יושבי הארץ היוצר אותם השגיח יחד את לבם: **מתני' על ששה חדשים שלוחים יוצאים** · שקדשו ב"ד החדש ע"פ עדים כשראו את החדש ומודיעים השלוחין לגולה יום שקדשוהו אם ביום שלשים וחדש שעבר חסר או ביום ל"א וחדש שעבר מלא: **מפני הפסח** · והולכין השלוחין עד הפסח חוץ מן השבתות: **ועל אב מפני התענית** · והולכין כל שמונת הימים חוץ מן השבת: **על אלול מפני ר"ה** · מודיעים מתי התחיל אלול ועושין ר"ה ביום שלשים לאלול בגולה דרוב שנים אין אלול מעובר ואע"פ שספק הוא בידם שמא יעברוהו ב"ד אי אפשר להן לדעת ועל כרחן הולכין אחר רוב שנים ואם לא ידעו מתי התחיל אלול לא ידעו יום שלשים שלו: **ועל תשרי מפני תקנת המועדות** · לאחר שקדשוהו ב"ד לתשרי השלוחין יוצאין ליום המחרת והולכין עד מקום שיכולין להגיע עד החג ומודיעים אם עיברו ב"ד את אלול ואם לאו כדי שלא יהא לבם נוקפן ביוה"כ וסוכות: **פסח קטן** · פסח שני לטמא ושהיה בדרך רחוקה בראשון: **גמ'**

[לעיל טז.]
יבמות קה.
[רבה נ"ל בכ"י עי' תוס' שבת כג: ד"ה גורס ובדף ע:ב תוס' ד"ה נודע וכו' וביבמות קה. איתא על נכון]
[מו"ק כח.]
[בע"י וביבמות קה. ליתא מלת רבן]
[יבמות מט: קה.]
*)[שם וע"ש]
[בילקוט ליתא]
[גי' ע"י חורון וכן בכרא"ש וברב אלפס ועי' סנהדרין לג: ועירובין כב:]
[לקמן כח:]

כאן קודם גזר דין · בפרק בתרא דנדה (דף ע: ושם) משני נמי הכי והוה מצי לשנויי כדאמר להו קב"ה למלאכי השרת בפ' מי שמתו (ברכות דף כ:) ולא אשא פנים לישראל אני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת והם דקדקו עד כזית עד כביצה ומיהו גם זה אמת שאף לישראל אינו נושא פנים אלא קודם גזר דין: **רבה** ואביי מדבית עלי קאתו · רבה חבירו של אביי לא הוה כהן כדמוכח בפ' הזרוע (חולין דף קלג·) והכא רבה חבירו של רב חסדא וכן משמע נמי בפרק בתרא דמו"ק (דף כח· ושם) דאמר רבא חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא דהא רבה ורב חסדא תרווייהו צדיקים גמורים הוו מר מצלי ואתי מיטרא ומר מצלי ואתי מיטרא רבה חיה ארבעין שנין ורב חסדא חיה תשעין *שנין וא"ת מנא ליה דמשום מזלא הוה דלמא משום דרבה אתא מדבית עלי וי"ל דא"כ אי לאו מזלא הוה מגין עליו זכות תורה וא"ת דהכא משמע דרבה לא היה לו זכות של גמילות חסדים והא אמרינן בפ' חלק (סנהדרין דף נח:) אמר ליה אביי לרבה מר הא תורה הא גמילות חסדים וי"ל דמ"מ אביי עסק טפי מיניה*: **על** ניסן מפני הפסח · אבל על סיון מפני עצרת לא צריך דבעומר הדבר תלוי כדאמרי' לעיל (דף ו:) דתני רב שמעיה עצרת פעמים חמשה פעמים ששה פעמים שבעה: **ועל** אלול מפני ר"ה · מודיעים מתי מתחיל אלול ועושין ר"ה ביום שלשים לאלול בגולה וגם למחרתו כדמשמע בפ"ק דביצה (דף ה·) ובפ' בכל מערבין (עירובין דף לט· ושם) שהיו עושין שני ימים טובים של ר"ה מספק דלמא עברוה לאלול מ"מ אם לא ידעו מתי מתחיל אלול לא ידעו יום שלשים:

[ופרטין]
[וע"ע תוס' יבמות קה. ד"ה רבה ותוס' בכורות כז. ד"ה רבה]

עין משפט
נר מצוה

צט א מיי' פ"ב מהל' תשובה הלכה ו סמג עשין טז:
ק ב מיי' פ"ג מהל' קידוש החדש הל' ט:

מבנה

גזר דין דיחיד/דציבור

◆

רבינו חננאל

ואסיקנא גז"ד דיחיד נמי שאינו נקרע אע"פ שעשה תשובה תנאי היא כלומר יש מי שאומר והוא ר' מאיר שהתשובה מבטלת אפילו גז"ד דיחיד. ור' אלעזר חולק עליו. פי' גרדום *) מושב השופט כשיושב לשפוט. ר' יצחק אמר לעולם יפה צעקה לאדם בין לפני גז"ד בין לאחר גז"ד. ואקשינן וגזר דין דצבור מי מיקרע והכתיב כבסי מרעה לבך ירושלים למאן תושעי וכתוב אחד אומר כי אם תכבסי בנתר וגו' מאי לאו האי דכתיב נכתם עונך לפני**) בגז"ד שיש עמו שבועה דאמר מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרע שנאמר ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי וגו' אמר רבה בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בדברי תורה. אביי אמר מתכפר נמי בגמילות חסדים רבה בר נחמני ואביי תרווייהו מדבית עלי קאתו וכתיב בבית עלי וכל מרבית ביתך ימותו אנשים כלום אינם מאריכין שנים יותר מעשרים. רבה דעסק בתורה חיה מ' שנים אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין. משפחה אחרת היתה מבית עלי שהיו מתים בן י"ח שנה והלכו ועסקו בתורה וחיו כו' אמרו משמיה דרב מנין לגז"ד של צבור דאע"פ שנחתם מתקרע שנאמר אשר לו אלהים קרובים אליו. איני והכתיב קראוהו בהיותו קרוב ביחיד ואימתי הוא קרוב ליחיד בעשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ. ויהי כעשרת הימים ויגוף ה' את נבל. אמר רב כנגד י' לגימות שנתן נבל לעבדי דוד. ובר"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם. הכא תרגימו כבני אימרנא (כבני אימרונא) פי' כבני כבשים העוברים ע"י מונה. אר"י וכולן נסקרין בסקירה אחת פי' מביט כל באי עולם ומביט להם בהבטה אחת ומבין כל מעשיהן. אמר רנב"י תנינא להא דר"י דתנן כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר היוצר יחד לבם ופירוש היוצר רואה יחד לבם של כל באי עולם ומבין אל כל מעשיהם. ודן אותם כל אחד לפי מעשיו: מתני' על ששה חדשים שלוחין יוצאין

---

*) עי' בערוך ערך גרדום שכתב ס"א גרדין פי' מעלות שעושין לדיינין שיושבין עליהן כו'. ובלעז מעלה גראדין עכ"ל ונראה דלזה כוון רבינו ג"כ. **) חסר וצ"ל לאחר גז"ד ופריק דהכא בגז"ד כו'.